

9. Global Impact Investing Network. IRIS Metrics, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iris.thegiin.org/about-iris>
10. Cr dit Coop ratif Annual Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.credit-cooperatif.coop/fileadmin/doc/Information_financiere/CC_RA2013_english.pdf
11. Nicholls, J., et al. Guide to social return on investment – 2012& – SROI Network.
12. Eccles, R.G. and D. Saltzman Achieving Sustainability through Integrated Reporting. Stanford Social Innovation Review. – 2011. – P. 56–61.

Примостка Е. А.

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОГО БАНКИНГА

Резюме

Исследованы происхождение и сущность термина «социальный банк», предложена периодизация развития социального банкинга в мире. Идентифицированы и описаны принципы деятельности социальных банков. Проанализированы миссии социальных банков и кредитных союзов и соответствующие направления кредитования социальных банков.

Ключевые слова: социальный банкинг, этическое банковское дело, принципы социального банкинга, периодизация социального банкинга.

Primostka O. O.

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

HISTORICAL ASPECTS THE DEVELOPMENT OF SOCIAL BANKING

Summary

Investigated the origin and nature of the term "social bank", offered the periodization of social banking development in the world. Identified and described the principles of social banking. Analyzed the social mission of banks and credit unions and related areas of social lending banks.

Key words: social banking, ethical banking, social banking principles, periodization of social banking.

УДК 352.075

Простебі Л. І.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

**ОБЪЕДНАНИЯ ТЕРИТОРИАЛЬНЫХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ
БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ**

Досліджено особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реформування бюджетного законодавства. Визначено, що бюджети новостворених об'єднаних територіальних громад мають такі ж повноваження, як і міста обласного значення та прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Охарактеризовано позитивні аспекти реформи, проблеми та напрями їх вирішення.

Ключові слова: місцеві бюджети, децентралізація, об'єднання територіальних громад, базова дотація, реверсна дотація, освітня субвенція, медична субвенція.

Постановка проблеми. Процеси реформування місцевого самоврядування в Україні пов'язані не тільки з перерозподілом фінансових ресурсів у державі на користь місцевих бюджетів, а й зі створенням умов та зацікавленості громад у нарощуванні власних надходжень. Реформа передбачає створення об'єднаних територіальних громад для забезпечення їх спроможності за рахунок власних ресурсів, підвищення якості повсякденного життя мешканців громади. Формування бюджетів дійсно спроможних територіальних громад є важливим у реалізації реформи децентралізації влади в Україні, тому тема статті, беззаперечно, є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних аспектів сучасного стану формування спроможних територіальних громад,

фінансової децентралізації присвятили свої праці такі вчені, як: Бородіна О. [1], Дем'яненко Л. [2], Дорох В. [3], Кавунець А. [3], Серьогін С. [4] та ін. У наукових доробках даних науковців розглядаються теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування і децентралізації влади в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, на нашу думку, дослідження особливостей формування бюджетів об'єднаних територіальних громад потребує подальших досліджень у контексті реформування бюджетного законодавства.

Мета статті полягає у визначенні особливостей формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реформування бюджетного

законодавства та висвітленні позитивних аспектів реформи, проблем та напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес децентралізації передбачає створення спроможних територіальних громад унаслідок передачі значних повноважень та ресурсів від державних органів органам місцевого самоврядування.

Проведення реформи децентралізації та об'єднання територіальних громад ґрунтується на законодавчій базі. Зокрема, це:

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [5];
- Бюджетний кодекс України [6];
- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [7];
- Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [8];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад» [9];
- перспективний план формування територій громад області.

Кардинальне реформування системи місцевого самоврядування в Україні розпочалося з прийняття Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [7]. Відповідно до даного законодавчого акту, запроваджено механізм об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднання має відбуватися виключно на добровільній основі, а для формування спроможних громад повинен бути затверджений Перспективний план, що стає рушієм для громад у процесі об'єднання. Об'єднані територіальні громади отримують нові повноваження та фінансові переваги.

Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад визначено ст. 67 Бюджетного кодексу. За своїми повноваженнями об'єднана територіальна громада набуває фактичного статусу міста обласного значення та прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом.

Бюджетний кодекс України [6] регламентує структуру доходної частини бюджету об'єднаної територіальної громади. Зазначимо, що після створення об'єднаної громади до бюджету громади надходить 60% податку на доходи фізичних осіб; 25% екологічного податку; 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів; 100% єдиного податку; 100% податку на прибуток підприємств та фінансування установ комунальної власності; 100% податку на майно та інші надходження.

Органи місцевого самоврядування крім самоврядних повноважень також виконуватимуть повноваження, які делегуються державою на виконання органами місцевого самоврядування. Це й утримання закладів бюджетної сфери: освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, (ст. 89 БКУ), й адміністративні послуги. Зазначимо, що для бюджетів об'єднаних територіальних громад передбачені освітня та медична субвенції. Залишки коштів за освітньою та медичною субвенціями в кінці року зберігатимуться на рахунках місцевих бюджетів (у формулі розрахунку обсягу даних субвенцій) і будуть використовуватися в наступному бюджетному періоді. Також можуть надаватися й інші субвенції (на соціальний захист, формування інфраструктури). Порядок надання субвенцій із державного бюджету об'єднаним територіальним громадам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Крім того, є можливість отримати кошти від Державного фонду регіонального розвитку. Зазначимо, що інвестиційні програми і проекти повинні відповідати одній із таких умов [10]:

- 1) відповідність пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку, стратегіях розвитку регіонів та в планах заходів з їх реалізації;
- 2) впровадження інвестиційних програм і проектів як проектів співробітництва територіальних громад;
- 3) підтримка добровільно об'єднаних територіальних громад.

У 2016 р. на державну підтримку розвитку регіонів передбачено близько 6 млрд. грн.: 3 млрд. грн. передбачено у Фонді регіонального розвитку; 1 млрд. грн. – субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад (кошти субвенції розподілилися між 159 об'єднаними громадами залежно від кількості сільського населення і площі громади: від 960 тис. грн. для найменшої об'єднаної громади до 23 млн. грн. – для найбільшої); 1,94 млрд. грн. – субвенція на соціально-економічний розвиток окремих територій [11].

Об'єднані територіальні громади братимуть участь у здійсненні горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Для них у державному бюджеті передбачені базова та реверсна дотації, механізм розрахунку яких обумовлений Бюджетним кодексом (ст. 99). Вирівнювання здійснюється тільки за одним податком – на доходи фізичних осіб. Усі інші податки залишаються в розпорядженні органів місцевого самоврядування і самостійно спрямовуються на фінансування видатків, передбачених відповідним бюджетом. Під час розрахунку дотацій враховуються такі параметри: офіційні дані щодо чисельності населення (для обрахунку обсягів базової та реверсної дотації на 2016 р. використовувались офіційні дані звітності Державної служби статистики України щодо наявного населення станом на 01.01.2015 р.), надходження податку на доходи фізичних осіб (60%) за останній звітний період (офіційні дані Державної казначейської служби України про фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб). З урахуванням цих показників визначається індекс податкоспроможності бюджету.

Механізм вирівнювання передбачає, що бюджети об'єднаних територіальних громад із рівнем надходжень нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80% суми, необхідної для досягнення показника 0,9), для підвищення рівня їх забезпеченості. Для місцевих бюджетів із рівнем надходжень у межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється. Водночас із бюджетів зі значним рівнем надходжень на одного жителя передбачена реверсна дотація до державного бюджету в обсязі 50% перевищення індексу податкоспроможності 1,1 [6].

Ради об'єднаних територіальних громад мають право здійснювати місцеві внутрішні та зовнішні запозичення, у тому числі шляхом отримання позик від міжнародних фінансових організацій.

На сьогоднішній день в Україні вже створено 169 добровільних об'єднань громад, і цей процес триває. Цього року очікується нова хвиля створення об'єднаних територіальних громад. На цей час пройдено усі необхідні процедури і подано відповідні проекти рішень до обласних державних адміністрацій щодо створення 76 об'єднаних громад. На території Чернівецької області утво-

рено 10 об'єднаних територіальних громад. Найбільша – Великокучерівська об'єднана громада (14 191 особа), найменша – Усть-Путильська об'єднана територіальна громада (1 500 осіб) [12].

Процес об'єднання гальмується через брак інформації в населення щодо переваг реформи. Вважаємо за необхідне посилювати інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, яке проти запровадження реформи.

Діяльність об'єднаних територіальних громад підтверджує, що громади, які повірили в реформу місцевого самоврядування, об'єдналися і взяли на себе відповідальність за власний розвиток, збільшили свою фінансову спроможність більш ніж у два рази.

Позитив від реформи є, хоча є і багато невирішених проблем. Так, на законодавчому рівні не приймається достатня кількість законів, які нагально потрібні, щоб полегшувати роботу об'єднаних територіальних громад.

Необхідно внести зміни до Податкового кодексу в частині зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевого бюджету за місцем вироблення доданої вартості, а не за місцем реєстрації, адже якщо це питання не вирішиться, буде гальмуватися процес наповнення доходної частини місцевого бюджету. Наприклад, на території громади є підприємства, які обслуговують всю Україну, але частина їх зареєстрована в столиці, частина – в обласному центрі, частина – у районі. Відповідно, громада отримує дуже малу частку податків.

Наразі розроблено проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо механізму стимулювання подальшого процесу добровільного об'єднання територіальних громад» [13], яким визначається порядок добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад. Таким чином, укрупнюватиметься вже створена громада без проведення виборів голови об'єднаної територіальної громади. Буде проведено тільки довибори депутатів громади, яка об'єднується.

Сьогодні виникла необхідність передачі земель за межами населеного пункту у комунальну власність об'єднаних громад. У зв'язку з цим у Верховній Раді України прийняли законопроект № 4355 [14], який вносить зміни до існуючих законодавчих актів України з метою надання більш широких повноважень владним органам територіальних місцевих громад щодо управління наявними земельними ресурсами та здійснення контролю над їх охороною та дотриманням вимог використання. Прийнятим документом передбачено і механізм передачі земель поза межами населених пунктів із державної власності до комунальної власності об'єднаних територіальних громад.

Крім того, в об'єднаних територіальних громадах виникає кадрова проблема. Катастрофічно не вистачає людей, які б могли забезпечити той асортимент послуг, що надається державою для реалізації повноважень в об'єднаних територіальних громадах. Це пов'язано з низьким фінансуванням апарату.

З 1 січня 2016 р. на органи місцевого самоврядування було передано значну кількість повноважень, це: державна реєстрація нерухомості, державна реєстрація фізичних та юридичних осіб, надання витягу з Держгеокадастру, надання

послуг про реєстрацію місця проживання. Тобто кожна громада може мати свого реєстратора, і, відповідно, реєстраційні дії можуть приносити вагомий дохід до місцевого бюджету. Хоча на сьогоднішній день існують проблеми з порядком зарахування коштів від реєстраційних дій (вони зараховуються до районних бюджетів). Необхідно врегулювати дане питання шляхом внесення змін до законодавчих актів.

Зазначимо, що низка міжнародних організацій готові допомагати у навчанні та створенні проєктів. Так, 22 квітня 2016 р. відбулося підписання угоди між Урядом України та Європейською Комісією про фінансування «U-LEAD з Європою: Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку». Відповідно до цієї програми, Європейським Союзом спрямовано 97 млн. євро на підтримку децентралізації в Україні. Більша частина коштів піде на навчання місцевої влади на всіх рівнях. За допомогою програми люди в регіонах отримають важливі для подальшого розвитку громад знання щодо стратегічного планування, складання бюджету, моніторингу, електронного врядування, ефективного фінансового управління та ін. Програма має два основних компоненти [15]:

- зміцнення спроможності для реалізації реформ децентралізації та регіональної політики: навчання місцевої влади на всіх рівнях, тематичні консультації, підтримка професійної освіти для посадових осіб виконавчих органів влади, навчання з управління проєктом циклом;

- центри надання адміністративних послуг та підвищення обізнаності громадян про місцеве самоврядування: комплексні відновлювальні роботи, надання обладнання для понад 600 центрів, навчання для місцевого персоналу центрів, кампанія з підвищення обізнаності.

Висновки. Таким чином, реформа має позитивні аспекти. Бюджети новостворених об'єднаних територіальних громад мають такі ж повноваження, як і міста обласного значення, та прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом. А отже, не залежатимуть від рішень з району чи області і зможуть оперативно вирішувати всі місцеві питання, ефективно управляти власними ресурсами, розвивати свою територію. Наразі, територіальна громада отримує ті фінансові ресурси, які необхідні їй для підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста (повноваження щодо освіти, охорони здоров'я тощо). Завдяки субвенціям та коштам фонду регіонального розвитку об'єднані територіальні громади мають можливість отримати фінансові ресурси на будівництво доріг та інфраструктуру, перекваліфікацію кадрів, підготовку містобудівної та проєктної документації. А це покращить інвестиційний клімат. Громади почнуть розвивати якісні проєкти, залучати інвестиції для їх реалізації. А це сприятиме зростанню власних надходжень.

Звісно, є багато невирішених проблем і в охороні здоров'я, і з використанням фінансових ресурсів, і з реєстрацією. Але всі ці проблеми поступово вирішуються.

Найбільшу актуальність, на нашу думку, становитимуть подальші дослідження, спрямовані на удосконалення місцевого самоврядування в Україні.

Список літератури:

1. Бородіна О.А. Децентралізація влади в Україні: зміст, ризики, можливості та адміністративна роль громадянського суспільства / О.А. Бородіна // Вісник Приазовського державного технічного університету : зб. наукових праць. – Маріуполь, 2015. – Вип. 29. – С. 145–153.
2. Дем'яненко Л. Добровільне об'єднання територіальних громад – позитивні зміни у сфері децентралізації влади / Л. Дем'яненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=968:rozvitok-teritorialnih-gromad&catid=8&Itemid=350
3. Кавунець А.В., Дорох В.В. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні (регіональний аспект) : [метод. посіб.] / А.В. Кавунець, В.В. Дорох. – Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2015. – 60 с.
4. Сergyogin С.М. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні / С.М. Сergyogin, Н.Т. Гончарук // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 4. – С. 111–120.
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456 IV [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
8. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2015 р. № 1508 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
9. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
10. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 196 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF>
11. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF>
12. Офіційний веб-портал «Децентралізація влади» [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/region>
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо механізму стимулювання подальшого процесу добровільного об'єднання територіальних громад : проект Закону України від 14.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57408
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю використання і охорони земель : проект Закону України від 31.03.2016 р. № 4355 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58610
15. Європейський Союз спрямував 97 млн. євро на підтримку децентралізації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/2201>

Простеби Л. И.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОБЪЕДИНЕНИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН В КОНТЕКСТЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Резюме

Исследованы особенности формирования бюджетов объединенных территориальных общин в условиях реформирования бюджетного законодательства. Определено, что бюджеты объединенных территориальных общин имеют такие же полномочия, как и города областного значения, и прямые межбюджетные отношения с государственным бюджетом. Охарактеризованы положительные аспекты реформы, проблемы и направления их решения.

Ключевые слова: местные бюджеты, децентрализация, объединение территориальных общин, базовая дотация, реверсная дотация, образовательная субвенция, медицинская субвенция.

Prostebi L. I.

Chernivtsi Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

AMALGAMATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF REFORMING THE BUDGET LEGISLATION IN UKRAINE

Summary

The scientific article researches the features of budgeting of united territorial communities in terms of reforming the budget legislation. It is determined that the budgets of amalgamated territorial communities have the same powers as cities of regional importance and direct relations with the state budget. Also, territorial communities can receive funds from the State Fund for Regional Development. Characterized positive aspects of reform, problems and directions of their solution.

Key words: local budgets, decentralization, amalgamation of territorial communities, the basic grant, reversible subsidies, education subvention, medical subvention.